

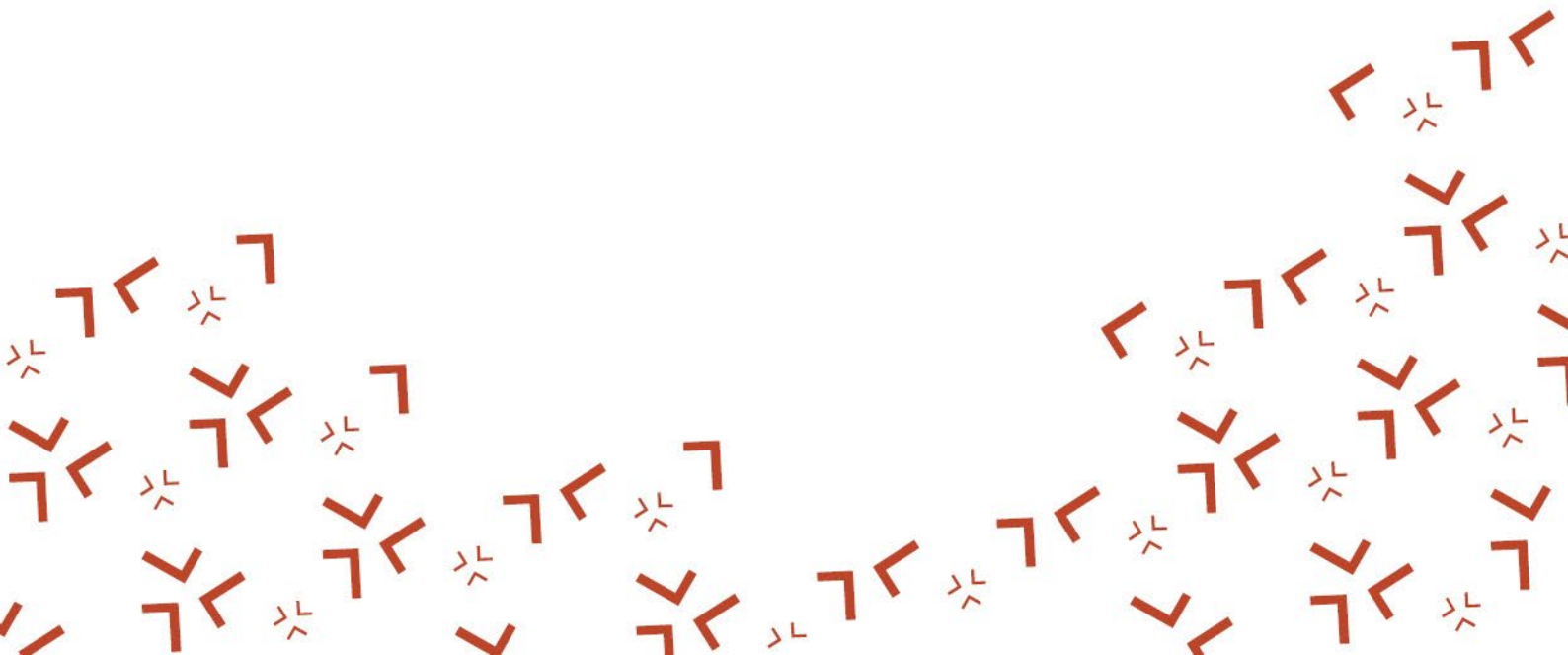
Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Rinnakkaistallenteen sivuasettelut ja typografiset yksityiskohdat saattavat poiketa alkuperäisestä julkaisusta.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Helameri, E. & Kohtakangas, K. 2023. Palvelukseen halutaan: globaaleilla työmarkkinoilla menestyvä tunnelmanluoja. Lumen – Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti (2).

URL: <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=99221e44-fce7-494b-af87-62a3b70243b2>

Palvelukseen halutaan: globaaleilla työmarkkinoilla menestyvä tunnelmanluoja

Eeva Helameri, FM, asiantuntija, Vastuulliset palvelut, Lapin ammattikorkeakoulu

Krista Kohtakangas, HT, asiantuntija, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

Asiasanat: tulevaisuus, työelämä, työyhteisötaidot, työura, digitalisaatio

Korkeakoulutuksessa on mielekäs tavoite, että valmistuvat opiskelijat työllistyisivät nopeasti ja hallitsisivat taitoja, joita tarvitaan erilaisissa tehtävissä menestymiseen. Tässä kohtaannossa on kuitenkin haasteita, joihin vaikuttaa muun muassa tutkinto-opiskelun pitkäkestoisuus sekä työelämää ja laajemmin yhteiskuntaa koskevat, toisinaan hitaammat ja toisinaan äkillisemmät muutokset. Erityisesti työelämää, työurien rakentumista ja työssä pärjäämiseen liittyviä taitoja on kuitenkin hedelmällistä pohtia, sillä korkeakoulujen tulee toiminnassaan jatkuvasti pyrkiä ennakoimaan tulevaa palvellaksemme opiskelijoitamme, työelämää ja ympäröivää yhteiskuntaa parhaalla mahdollisella tavalla. Mitä taitoja tulevaisuuden työelämässä mahdollisesti vaaditaan, ja miten korkeakoulut voivat näitä opintoihin sisällyttää? Ajattelumme - tai pikemminkin heräävien kysymysten - tukena toimii Lapin ammattikorkeakoulun ja Lapin yliopiston DigiUra-hankkeessa toteutettujen työelämäedustajien haastatteluiden lisäksi 'Lapin tulevaisuuskuvat 2040-luvulla' raportin työuria koskevat skenaariot (Kivinen, Lappalainen, Schreck & Vasara 2021). Signaaleja tulevasta on läsnä jo nykyhetkessä: miten tunnistaissimme niistä tärkeimmät ja pysyvimmät?

Digitalisoitunut työ

Skenaario: Työnteon paikkasidonnaisuus heikkenee ja työvoima haetaan globaaleilta, digitaalisilta työmarkkinoilta. (Lapin tulevaisuuskuvat 2040-luvulla, s. 21)

Digitaalisuus on tullut jäädäkseen, sanotaan. Samalla linjalla ovat DigiUra-hankkeessa haastatellut työelämän edustajat, joiden puheissa digi- ja teknologiaosaaminen nousi vahvasti esiin. Digitaidot ovat nykytyöelämässä olennainen osa erityisesti tiedon etsimisessä,

tallentamisessa ja hyödyntämisessä. Digiosaamisen tarvetta pidetään oikeastaan itsestään selvänä, ja enemmän kiinnitetään huomiota siihen liittyviin taitoihin sekä valmiuteen oppia lisää soveltamisen mahdollisuuksia. Kun tehdään etätöitä digivälineillä, pitää osata viestiä ja kohdata kollegat ja asiakkaat verkossa, hakea ja tiivistää tietoa sujuvasti, jotta se on digitaalisesti helposti ja nopeasti luettavissa sekä johtaa itseään ja muita, jotta etätöitä sujuvat ja aikataulut pysyvät. Luovuutta unohtamatta!

Itsensä johtamisen merkitys korostuu, kun se työympäristö ei oo siinä fyysisesti läsnä niin täytyy yksin siellä koneen takana sitten osata mennä eteenpäin. Tai osata hakea sitä yhteistyön voimaa, siitä huolimatta, että on kotona yksin. (DigiUra -hankkeen haastatteluista)

Mutta mitä jos digimaailma ei olekaan tullut jäädäkseen, ainakaan nykyisessä mittakaavassa? Sitran ennakointityössä (Heikot signaalit 2022 – tarinoita tulevaisuuksista) väläytellään maailmaa, jossa digimaailma onkin rajoitusten kohteena. Mitä työstä jää jäljelle rajoitetuin välinein? Miten käy etätöskentelyyn, jos sähköä ei olekaan saatavilla? Tai jos menemmekin toiseen suuntaan, kytkemme aivot suoraan tietoverkkoon? Sitran pohdinnassa (Heikot signaalit 2022 – tarinoita tulevaisuuksista) todetaan, että Matrix -maailma ei ehkä olekaan niin kaukana. Tietyllä tapaa olemme jo osa ”aivojen verkostoa”, sillä tieto omaksutaan tehokkaimmin toisilta ihmisiltä. Ei myöskään ihme, että Sitran megatrendeissa nostetaan digitaalisen sivistyksen ja informaatiovaikuttamisen tuntemus yhdeksi keskeiseksi osaksi kestävämpää tulevaisuutta.

Työnteon ja opiskelun välineistö on kiistämättä monipuolistunut. Välttämättä ei riitä enää taito omaksua ja käyttää erilaisia sovelluksia, vaan myös kyky muokata ja ohjelmoida niitä oman työn tarpeisiin sopivaksi. Substanssi yhdistyy teknologiaan ja yhdistelee sitä luovasti. Asiantuntija pelaa datalla: hän ymmärtää, mistä dataa kertyy, hän kykenee sitä tiivistämään, visualisoimaan ja esittämään kehitysideoita sen perusteella. Mutta missä tätä osaamista pääsee kehittämään? Rohkaisemmeko opiskelijoita aidosti poikkitieteelliseen, erilaisia lähestymistapoja yhdistävän osaamisen hankkimiseen vai pidämmekö kiinni substanssien raja-aidoista? Pitäisikö sosiaalialan osaajan osata myös sujuvasti koodata?

Digitaalisuus pyörii haastateltujen työelämäedustajien puheissa oikeutetusti, mutta on työssä muutakin. Työssä menestymisessä varsinaiset digitaidot eivät ehkä olekaan avainasemassa, vaan väline olennaisemman osaamisen hyödyntämiselle. Mitä työelämätaitoja silloin vaaditaan? Mitä ovat toisten kohtaamisen taidot, uusien välineiden ja työskentelytapojen omaksuminen, itsensä ja toisen työn johtaminen – kun tavalla tai toisella olemme ”aivoja tietoverkoissa”? Haastatteluissa korostuukin jopa hieman yllättäen ihmisen kyky luoda

tunnelmaa vuorovaikutuksessa. Miten yhteistyön tekemisen taidot muuttuvat ja kehittyvät, kun niiden harjoittelu ja toteutus muuttuu teknologiavälitteiseksi? Tekeekö etätö nykypäivän asiantuntijakandidaatille karhunpalveluksen vai kärsivätkö siirtymävaiheesta vain ne, joilla on kokemusta jostakin muusta (vrt. diginatiivit)?

”Mä nostaisin semmoseksi nykymaailman tiimitaidoksi kyvyn luoda hyvää ja turvallista ilmapiiriä” (DigiUra -hankkeen haastatteluista)

”...minkälainen olen muiden ihmisten kanssa ja miten vuorovaikutan et mitä tulee paikalle kun minä tulen sinne. Minkälainen tunnelma syntyy ja minkä panoksen kykenen antamaan siihen yhteistyöhön. (...) Mehän ei tiedetä, mitä ne toiset odottavat, mutta se taas edellyttää sitä, että että on ikäänkun läsnä ja keskittyy kuuntelemaan” (DigiUra -hankkeen haastatteluista)

Oli kyse globaaleista työmarkkinoista tai ei, haastatellut työelämäedustajat korostavat jo nyt kieli- ja monikulttuurisuustaitojen kartuttamista. Tulevaisuudessa kielimuurit voidaan murtaa simultaanitulkkausteknologian yleistyessä erilaisissa työtehtävissä, mutta sensitiivisen kohtaamisen taidot tuskin menettävät merkitystään. Kielitaidon osalta korostuu tekstien kirjoittamisen ja tiivistämisen osaaminen, johon tarvitaan vähintään hyvä äidinkielen perusosaaminen. Tekeekö digiviestinnän painottuminen sittenkin hallaa kyvyllämme tuottaa ymmärrettävää ihmisten välistä viestintää? Vai muokkaantuuko viestintä pikkuhiljaa välineidemme mukaiseksi?

Verkostot asiantuntijuuden kasvattajana

Skenaario: Ihmisillä on useita työsuhteita ja tulonlähteitä, ja he kouluttautuvat joustavasti erilaisiin tehtäviin. (Lapin tulevaisuuskuvat 2040-luvulla, s. 26)

DigiUra -hankkeessa haastatellut työelämäedustajat totesivat, että jatkuva oppiminen ja asiantuntijuuden kehittäminen ovat tärkeässä roolissa nykypäivän työelämässä. Erityisesti verkostoituminen nousi esiin työelämäedustajien puheenvuoroissa. Mikäli työmarkkinat globaalistuvat ennestään, myös oman asiantuntijabrändin luominen ja ylläpito nousevat asiantuntijatyössä entistä tärkeämmiksi taidoiksi. Verkostot ovat jo pitkään olleet oppimiseen kytköksissä, kuten konnektivistisessä oppimisteoriassa nähdään (esim. Olander, internet-lähde). Oman henkilökohtaisen oppimisverkoston tunnistaminen ja hyödyntäminen tulee

kasvamaan, kun oppimisen kotipesä ei olekaan enää pelkästään oppilaitosinstituutio vaan toiset verkostooni kuuluvat ihmiset.

Mikäli ihmisellä on useita työsuhteita ja tulonlähteitä, korostuu jo aiemmin mainittu itsensä johtamisen taito. Ajanhallintataidot, ketterän ajattelun taidot, ja luottaminen omaan osaamiseen nähtiin jo nyt olennaisina työelämätaitoina. Entäpä hyvinvointitaidot? Mikäli elanto on kiinni monesta lähteestä, ja etenkin jos näitä joutuu etsimään jatkuvasti eri kanavia pitkin, voi itsensä brändääminen, johtaminen, verkostoituminen ja ketterä ajattelu käydä väsyttäväksi ja johtaa vastareaktioon. Jo nyt perusasioita, kuten nukkumista, syömistä ja jopa hygieniataitoja joudutaan kertaamaan joidenkin työntekijöiden kanssa, eräskin haastateltu totesi. Entäpä jos tulevaisuudessa vuorossa onkin koko yhteiskunnan ja työelämän downshiftaaminen? Jos perustulo poistaakin tarpeen pohtia, miten paljon on ansaittava tullakseen toimeen tai mihin valveillaoloaika on oikeastaan järkevää käyttää?

Kutsu vuoropuheluun

Skenaarioissa ja megatrendeissä toistuu globaalius, teknologiaan yhdistyvä ja sen seurauksia tiedostavan käyttäytymisen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Työelämäaineistossa näkökulma on ymmärrettävästi paikallisempi ja varovaisen optimistinen: taitoja kyllä opitaan, kunhan jaksaa nähdä vaivaa. Se, mikä ei työelämäaineistossa toistaiseksi vielä näkynyt, on huoli ekologisesta kestävydestä ja työelämän roolista siinä. Vaikka huoli ei vielä kuulu, ei se tarkoita, ettei asiaan kannattaisi kiinnittää huomiota jo nyt. Toimimmeko me tällä hetkellä kestävästi koulutuksessa ja työssämme? Jaksako maailma menoamme vielä 2040-luvulla, toisaalta jaksammeko me itsekään?

Pinnan alla muhii muutosvoimia, joiden olemassaoloa emme vielä tunnista. Sen sijaan voimme oppia kysymällä muilta, kuten hankkeessamme käännyimme työelämän edustajien puoleen. Mitä teille kuuluu, missä mennään? Mitä ideoita teillä olisi tarjota meille? Jo havaituista signaaleista vahvana näyttäytyy työn muokkautuminen teknologian kautta avarammiksi työssäkäyntialueiksi. Paluuta tiukkaan lokaalisuuteen tuskin tullaan näkemään, sillä työvoiman saatavuus on jo nyt realisoituvaa uhkakuva. On myös kiinnostavaa pohtia, miten oppiminen voisi mullistua työelämän kimmokkeesta. Jos tuleva hyvinvointi- ja sosiaalialan osaaja todella tarvitsee data-analytiikan osaamista, mistä hän voi sitä hankkia? Tulemmeko näkemään globaalia kurssishoppailua, kuten tulevaisuuskuvin jo vuosia sitten maalattiin? Mikä on

silloin lappilaisen korkeakoulutuksen timanttisinta kärkeä, joka houkuttelee opiskelijoita korkeakoulumme kurssitarjonnan pariin?

Mitä tulee tulevaisuuden tarvittavan osaamisen varmistamiseen, kyse on yhteisestä motivaatiosta: tahdosta ymmärtää, miten korkeakoulutus ja työelämän toimijat osaltaan näkevät, kokevat ja aistivat osaamistarpeita, opiskelijaa itseään unohtamatta. Pohdittaisiin yhdessä, miten opetussuunnitelmiin käytetty asiantuntemus ja vaiva sanoitetaan vastavalmistuneen vahvuudeksi ja työssä kehittymisen ensiaskeleiksi. Otettaisiin vastavalmistuneet vastaan työelämän muutosvoimana ja heidän ideoitaan kuunneltaisiin kiinnostuneena? Kuten haastattelussa todetaan:

*Viisaat osaavat poimia ne hyvät asiat, jotka tulee säilyttää ja osaavat uudistaa monta asiaa.
(DigiUra -hankkeen haastatteluista)*

Tulevaisuuden työelämää ja sen vaatimuksia on ennakoitu DigiUra -hankkeessa Lapin ammattikorkeakoulun ja Lapin yliopiston toimesta. Digiura-hanke on 1.5.2021 – 31.10.2023 ajalla toteutuva Lapin ammattikorkeakoulun hallinnoima ja yhteistyössä Lapin yliopiston kanssa toteutuva hanke, jonka kokonaisbudjetti on 312 122 €, josta EU:n ja valtion rahoituksen osuus on 249 700 €.

Lähteet

Dufva, M. & Christopher, R. 2022. Heikot signaalit 2022 – tarinoita tulevaisuuksista. Viitattu 3.4.2023.

https://www.sitra.fi/app/uploads/2022/01/sitra_heikot_signaalit_2022_tarinoita-tulevaisuuksista.pdf

Kivinen, K., Lappalainen, I., Schreck, J. & Vasara, E. 2021. Lapin tulevaisuuskuvat 2040-uvulla. Tulevaisuuskuvat maakunnan koronan jälkeiseen kasvuun lyhyellä ja pitkällä aikavälillä - projektin (EAKR) loppuraportti, Capful Oy. Viitattu 11.4.2023. <https://lapinluotsi.fi/wp-content/uploads/2021/01/lapin-tulevaisuuskuvat-2040-luvulla-raportti-01-2021.pdf>

Lappi-Sopimus, Lapin maakuntaohjelma 2022-2025. Lapin liitto 2021. Viitattu 4.4.2023. <https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2022/02/Lappi-sopimus-2022-1.pdf>

Olander, I. Verkostojen aikakausi: konnektivismi ja kytkeytynyt oppiminen. Viitattu 5.4.2023. <https://sometek.fi/verkostojen-aikakausi-konnektivismi-ja-kytkeytynyt-oppiminen/>